

Wie ben je in essentie?

Op zoek naar je wortels

Karin Sitalsing groeide op in het niemandsland tussen twee culturen, en net als anderen met een migratieachtergrond voelt ze zich soms een outsider. Met hen neemt ze deel aan een weekend van Rooted, de organisatie die je helpt thuis te komen bij jezelf.

TEKST KARIN SITALSING FOTOGRAFIE DANIQUE VAN KESTEREN

'In hoeverre
iemand zich
deel voelt
van de
samenleving,
kun je
vanbuiten
niet zien'

Ik zit op de grond tegen een ontwortelde boom, tranen lopen over mijn wangen. De stam is vermolmd, grillig, glibberig van regen en dauw, her en der in het gras liggen afgebroken stukken schors. Af en toe hoor ik geritsel als iemand me voorbijloopt, het bos in.

Het is de tweede dag van het weekend van Rooted, een organisatie die mensen met een migratieachtergrond helpt te wortelen; op de plek waar ze wonen, maar vooral in zichzelf. Rooted wil deelnemers helpen, maar ook de wereld: als mensen beter integreren, wordt sociale cohesie sterker en polarisatie minder. Rooted is in het leven geroepen voor vluchtelingen, dat is de grootste doelgroep. Toen oprichter Noor Cornelissen merkte dat er onderling veel herkenning was, breidde ze de werkzaamheden uit.

De deelnemers aan dit weekend hebben Afghaanse wortels, Syrische, Indiase, Russische, Moldavische. Gek genoeg lijken juist de overeenkomsten groter. Onze culturen liggen in verschillende werelddelen, maar het simpele feit dat we meerdere culturen bij ons dragen, verbindt ons. Dat werd meteen duidelijk tijdens de eerste *sharing circle* van het weekend. Toen de half-Boliviaanse, half-Nederlandse C. vertelde zich in beide landen een beetje een outsider te voelen, werd er driftig geknikt. En toen de Tsjechische L. vertelde dat ze de vraag 'waar kom je vandaan?' altijd beantwoordt met 'van de planeet aarde', schoot iedereen in de lach.

Jouw reis

Nu, in het bos, gaat het om de reis die we al hebben afgelegd, én de reis die nog voor ons ligt. Systemisch trainer Sandra Nauta-van der Rijst, een van de vier *facilitators* dit weekend, begeleidt de oefening. Ze heeft net uitgelegd dat er drie assen door ons heen lopen. Een verticale, van ver boven ons hoofd tot diep onder de grond, die ons verbindt met hemel en aarde. Een tijd-as, van achter naar voor. Deze as verbindt alles wat achter ons ligt - geschiedenis, voorouders - met alles wat voor ons ligt: de toekomst, wensen, verlangens en alles wat we nu nog niet weten. Het stukje van de as dat in ons zit is het hier en nu. De derde as, tenslotte, is de horizontale en loopt van links naar rechts. Dat is je omgeving: familie, relatie, vrienden, de natuur, de maatschappij. Al die assen kruisen elkaar in je kern. Rondom het grasveld heeft ze drie punten aangewezen. Het eerste, de ontwortelde boom, is het twijfelpunt: blijven of vertrekken? De tweede halte is een bankje dat het vertrek symboliseert. De derde stop, tenslotte, weer een bankje, staat voor aankomen.

Na een korte meditatie heeft Sandra ons op pad gestuurd. Ga, voel waar je lijf je heen brengt. Is dat met een rechte lijn naar het einddoel: prima. Gaat het met omwegen: ook goed.

"Het is jouw reis." Tijdens de reis zullen we antwoord krijgen op de vraag waar we staan op de tijd-as. Waar zijn we in onze geworteldheid? Sandra: "Als je eenmaal ergens bent vertrokken, zul je het nooit meer hetzelfde terugvinden, het zal voor altijd veranderd zijn."

Het zijn exact die woorden die maken dat ik bevries.

Verloochen

Van alle deelnemers ben ik de enige die zich de hele oefening lang vastklampt aan de twijfelboom. De boom troost me, als een arm om me heen, ik kan erin wegkruipen. Op een bankje ben je kwetsbaar, kan iedereen je zien. Ik kan het niet opbrengen weg te lopen.

Mijn ouders kwamen in 1975 naar Nederland, maar bleven voor altijd met één been in Suriname. Ik ben pas na hun komst geboren, de enige van ons gezin die er nooit heeft gewoond. Ik heb altijd hun pijn gevoeld, dat knagende verlangen naar iets wat er niet meer was. Suriname was een onzichtbaar gezinslid dat altijd aan tafel zat. Dat land zit ook in mij, en bij deze boom weglopen voelt alsof ik dat verloochen, alsof ik mijn ouders verraad. En ik schrik van dat gevoel. Dát het er is, en hoe heftig het is.

In mei vorig jaar overleed, anderhalf jaar na mijn vader, ook mijn moeder, en dit weekend is het eerste moment in mijn ouderloze leven dat ik even stilzit. Dat ik stop met rennen, vliegen en roepen dat het goed gaat. En alles aan deze boom vliegt me aan. Het gapende gat in de grond waar eerst wortels zaten. Takken die tasten in de leegte. De uit elkaar vallende stam. Ik kruip er dichtertegenaan, hoe vermolmd, beschimmeld en kapot ook - hij voelt veilig, vertrouwd. Maar toch, als Sandra me komt halen, ben ik opgelucht. Want mijn hoofd knalt zowat uit elkaar. Mijn lijf wil weg, maar durft zelf die stap niet te nemen, al heeft het nog zo'n pijn. Het wacht totdat de beslissing wordt genomen.

Als iemand even later tijdens de *sharing circle* vertelt dat ze het moeilijk vond naar de laatste halte te lopen, maar vervolgens heel blij werd toen ze het toch deed, omdat het daar wemelde van de kleine lichtgroene, net ontsproten zaadjes, komen opnieuw mijn tranen. Dit gebeurt er dus als je bevriest in de tijd, denk ik. Dan ontzeg je jezelf een nieuw begin.

Familieopstelling

Sandra heeft een Nederlandse vader en een Surinaamse moeder en kent als geen ander de waarde van wortelen. "Ik geef je wortels, de rest moet je jezelf geven," zei haar moeder tegen haar. "Ze was erg geworteld, niet eens per se in Nederland, maar in zichzelf. Suriname was er altijd. Maar nooit op een nostalgische ik-wil-terugmanier, eerder op een ik-ben-hiermanier." >

'Ik hoef niemand te worden.
Ik ben al iemand. Iemand die
zich wentelt in twee werelden'

'We lopen door het donkere bos langs een verlicht pad naar ons nieuwe leven'

Dat haar moeder zo wortelde, aldus Sandra, is een van de grootste cadeaus die ze haar kinderen gaf. "Maar daarvoor heeft ze een deel van haar verlies afgeschermd - ook voor zichzelf. Want als je kiest betekent dat nog niet dat je niets verliest."

Sandra voelde zich nooit echt Nederlands, maar ook niet echt Surinaams. "In de maatschappelijke discussie, zoals we die hier de laatste jaren voeren, vragen mensen mij soms heel direct wat ik vind. Dat verwacht me, want ik weet niet namens wie ik moet antwoorden. Het vraagt bijna een separatie. Ik identificeerde me niet helemaal met mijn Nederlandse kant, maar ook niet met de Surinaamse. Maar waarmee dan wel? Uiteindelijk ontdekte ik dat ik me alleen maar tot de wereld kan verhouden als ik me tot mezelf kan verhouden. Nu kan ik me veel meer verbinden met wie ik in essentie ben. Met mijn Nederlandse én mijn Surinaamse herkomst." Dat wil ze anderen ook geven, en daarom is ze nu hier.

De oefening is het bos is er een van veel die we dit weekend doen. We mediteren, doen ademhalingsoefeningen en stembevrijding. We zwijgen veel, delen veel. We lachen veel, huilen veel. Als de Syrische H. bij de familieopstelling de man in de ogen kijkt die zijn in de oorlog omgekomen vader vertegenwoordigt, gaat iedereen even kapot als H. zegt 'I wish you could see me now', en de vader vervolgens antwoordt 'But I can see you'. Het raakt me. Niet alleen de woorden zelf, maar ook het effect op de rest. Dat we één zijn. Het gat dat ik in mijn hart heb

sinds mijn ouders niet meer leven is niet minder groot, maar het sterkt me te weten dat ik niet de enige ben met zo'n gat.

Verrijking

Sabine Leermakers staat te stralen als ze haar voormoeders in de ogen kijkt. Sabine werd geboren in Sri Lanka en met drie weken geadopteerd door Nederlandse ouders. Ze is, als enige adoptiekind, een vreemde eend in de bijt dit weekend. Haar adoptie was nooit echt een thema in haar leven. Ze wist het, maar identificeerde zich er niet mee, groeide op in een voornamelijk wit dorp, met haar ouders, een broer, een zus, vrienden, vriendinnen. Als anderen vroegen of ze niet nieuwsgierig was naar haar wortels, reageerde ze onverschillig. "Waarom zou ik? Ik ben blij met wat ik heb." Totdat een paar jaar geleden in het nieuws was dat er gefraudeerd zou zijn met de adoptie van kinderen uit Sri Lanka, precies in de tijd waarin ook Sabine naar Nederland kwam. Het raakte haar: zou dit ook met haar zijn gebeurd?

Na een stukgelopen relatie was ze al eens met hechting aan de slag gegaan. "Door visualisatie ontdekte ik dat ik als baby de pijn had gevoeld van een moeder die er niet was. Die pijn was opgeslagen in mijn lichaam, maar had nooit ruimte gekregen. Want: ik had het goed, ik had kansen gekregen, een lieve familie. Wat viel er te missen?"

Toen ze een paar weken geleden per toeval een paar leeftijdgenoten ontmoette die ook uit Sri Lanka waren geadopteerd,

voelde ze voor het eerst verwantschap met een community. Dat was fijn, maar ook verwarrend. "Mijn adoptie had altijd in het teken gestaan van verlies, en nu diende een andere zoektocht zich aan: zou het misschien ook juist een verrijking kunnen zijn?"

En nu staat ze hier, en kijkt met twinkelende ogen naar de zeven generaties vrouwen die achter haar staan. Het is net, vertelt ze na afloop, alsof al die vrouwen al klaar stonden in de ruimte, druk kwebbelend, alsof ze zeiden: hallo, joehoe, nu zijn wij aan de beurt! We zijn hier, en we zijn er altijd voor je! "Het was een soort blijdschap die me vanbinnen vulde. Te weten dat ik gedragen word door iets wat door mijn bloed stroomt. Dat ik twee families heb. De ene heb ik fysiek om me heen, de andere is niet tastbaar, maar dat hoeft ook niet, want ik wéét dat ik die bij me draag. En die twee families samen zijn mijn thuis."

Hollands kind

Tsja. Thuis. Daar heb ik de afgelopen jaren veel over nagedacht, ook omdat ik veel over het onderwerp las en schreef. Tot hun dood zag ik hoe mijn ouders omgingen met hun nieuwe, maar ook met hun oude land. Hoe ze Suriname misten, allebei op hun eigen manier. Ik voelde de minachting waarmee mijn moeder soms het woordje 'hier' uitsprak. 'Hier', dat was Holland, dat koude land met die vrijpostige kinderen waar ze was terechtgekomen, nadat ze haar heerlijke, warme, idyllische tropenland de rug had toegekeerd. En ik kan me nog goed herinneren hoe gekwetst ik was toen mijn vader een keer, bij wijze van grap, tegen me zei: "Meisje, je bent een bakra geworden hoor!" Ik voelde het scherpe randje, het deed pijn. Niet omdat ik het een belediging vond een Nederlander te worden genoemd - het is tenslotte wat ik ben. Maar omdat het voor hém een belediging inhield. Ik vond het ook oneerlijk. Want het was mijn ouders' eigen schuld dat ze zo'n Hollands kind op de wereld hadden gezet. Zij besloten naar Nederland te komen, niet ik, ga mij dan niet de gevolgen van die keuze verwijten. En trouwens, hoezo 'geworden'? Wat was ik dan vóór die tijd?

Meer waardering

Aleksandra Waterreus-Jurczynska, die zichzelf liever Aleks noemt, vertegenwoordigt mijn moeder bij mijn familieopstelling. Ze is geboren en getogen in Polen, maar woont al 23 jaar in Nederland. Ik vroeg het haar, omdat ze me een beetje aan mijn moeder doet denken. Haar blauwe ogen, en deels haar verhaal. Schuldgevoel. Verlangen. Want ook Aleks mist haar familie. Aleks, of eigenlijk Aleksandra, want zo noemde ze zich toen nog, was negentien toen ze naar Nederland kwam. Als eerste generatie post-communisme was ze razend nieuws-

gierig naar dat Westen, waar iedereen zo hoog over opgaf. Ze zou een jaar blijven, maar ze ging studeren, vond een baan. "En net toen ik dacht: ik ga terug, werd ik verliefd op een Nederlander." Nu is ze er nog steeds, met man en kind, ze spreekt de taal perfect. 'Aan de buitenkant ben ik goed ingeburgerd.'

Maar ja. Hoe diep wortels groeien, en in hoeverre iemand zich deel voelt van de samenleving, dát kun je vanbuiten niet zien. De eerste keer dat het haar overviel, waren haar moeder en zus op bezoek. Uit het niets kwamen de tranen. "Ik schrok. Ik had een baan, een fijn salaris, ik was verliefd. Wat was dit nou weer?" Het ging over, maar het gebeurde weer, tijdens haar zwangerschap. Toen ze bij haar familie in Polen steeds vaker niet kon meepraten over levensgebeurtenissen, omdat ze er niet bij was geweest. "Op die momenten voelde ik echt steken in mijn hart." Toen op het werk naar haar waarden werd gevraagd, kon ze die vraag niet gemakkelijk beantwoorden. "En als ik het wel deed, deed ik het vanuit mijn hoofd, maar ik voelde het niet. Ik vermoedde dat ik emoties had weggestopt, omdat ze te maken hadden met mijn emigratie naar Nederland. Ik sjouwde iets zwaars mee waar ik doodmoe van werd. Maar dat wilde ik niet, ik wilde léven."

Goede dochter

Fatma Wakil was 9 jaar toen ze in 1993 naar Nederland vluchtte met haar ouders. In een wit dorp met Nederlandse vriendinnetjes voelde ze zich nooit anders, maar na 11 september kwamen ineens de vragen. Jij komt toch uit Afghanistan? Ben je moslim? "Hoezo, dacht ik, ik ben toch gewoon wie ik ben?" Na haar studie wilde Fatma iets doen voor haar vaderland. Ze verhuisde terug naar Afghanistan en werkte er tien jaar voor NGO's. "Het was heel mooi om het land opnieuw te leren kennen. Maar ik merkte: ook dáár kon ik niet helemaal mezelf zijn, zeker niet als vrouw." Ze kwam terug, trouwde een Nederlandse man, kreeg kinderen, maar het gevoel dat ze ergens anders zou moeten zijn, bleef knagen. Tijdens het Rooted-weekend herkende ze in elk gedeeld verhaal dingen van zichzelf, vertelt ze. Ze kwam tot het inzicht dat ze eerst zichzelf moet zijn om te kunnen wortelen. "Mijn ouders hebben veel opgegeven. Ik denk dat ik daarom het gevoel had dat ik iets goeds moest doen. Maar nu weet ik: ook als ik niets met Afghanistan doe, ben ik nog steeds een goede dochter."

Nu voelt het, vertelt ze, alsof ze dat stukje tussen zichzelf en Polen een beetje heeft kunnen oplossen. "Ik voel dankbaarheid. Al een tijd geleden nam ik me voor van beide kanten te genieten, maar nu voel ik het ook echt. Eigenlijk heb ik Polen én Nederland meer leren waarderen. Alsof ik nu pas écht voel dat het me verrijkt om beide landen in me te dragen."

Slotceremonie

Hoe diep we ook gaan dit weekend, hoeveel verdriet er heerst, en pijn - er is ook plezier. Aan tafel lachen we veel, we kletsen over onze landen en gekke gewoontes. We leren 'proost' te zeggen in verschillende talen. Op de laatste avond assisteren we de Palestijnse kok Bader en dekken we samen de tafel. Iedereen dient verzoeknummers in, en al snel knallen er Arabische liedjes uit de speakers. De keukenbrigade, de tafeldekkers, iedereen beweegt of neuriet mee, en de Syrische C. geeft de Tsjechische L. een lesje buikdansen. De Indiase R. gaat helemaal uit zijn dak als zijn liedje klinkt, de rest probeert zijn Bollywoodmoves te imiteren. We vieren onze wortels. Nog steeds jolig verzamelen we ons iets na negen buiten voor de slotceremonie. Een voor een, met steeds een paar minuten ertussen, lopen we in de stromende regen ieder onze eigen weg, door het donkere bos langs een verlicht pad naar ons nieuwe leven. Dikke druppels tikken op mijn paraplu.

Wat is Rooted?

Rooted werd in 2023 opgericht door Noor Cornelissen, die Nederlands is maar jarenlang in onder meer Palestina, Congo en Libië bij NGO's werkte en zo met honderden migranten sprak. Bij terugkomst voelde ze zich zélf een migrant in eigen land. Ontworteld. Ze praatte erover met veel mensen met een migratieachtergrond in Nederland. "Wie in Nederland komt wonen moet de taal leren, inburgeren, een baan zoeken. Maar wie helpt je te wortelen en je thuis te voelen?" Niemand, ontdekte ze, en dus besloot ze het zelf te gaan doen. Ze haalde ervaringsdeskundigen aan boord en Rooted was geboren. Naast de weekends bij De Hoorneboeg (vlak bij Hilversum) zitten er ook individuele coachingtrajecten in de pijplijn en een festival op 20 juni Wereldvluchtelingendag. "Rooted gaat over veel meer dan een individu dat wortelt in Nederland en zichzelf. Het gaat over hoe we als samenleving omgaan met integratie. Hoe we polarisatie tegengaan en eenheid creëren."

Het gezang in de verte komt dichterbij, en uiteindelijk bereik ook ik de tipi aan het einde. Ik ben de laatste, mijn *tribe* staat hand in hand om een vuur heen te zingen. De cirkel opent zich voor me, ik pak links en rechts handen vast en zing het lied mee dat we eerder met stembevrijder Charo hebben gezongen. *Walk with me, carry on, run with me, carry on, step by step I'll sing, walk with me, my love*, we zingen het weer en weer en weer, als een mantra. We kijken naar elkaar, glimlachen. Wat hebben we meegemaakt met zijn allen. Of ik nu geworteld ben weet ik niet. Maar ik weet wél dat ik, als ik nooit de twijfelboom verlaat, niet bij de lichtgroene sprietjes zal komen.

Levenslust

Ik sprak eens een wijze vrouw, net als ik in Nederland geboren uit Surinaamse ouders. Als haar gevraagd wordt of ze nou Nederlands is of Surinaams, zegt ze altijd: "Mijn vader en moeder hebben mij samen gemaakt. Je vraagt me ook niet om tussen hen te kiezen. Waarom moet ik dan wél kiezen tussen mijn twee landen?" En zo is het. Ik hoef niemand te worden. Ik ben al iemand. Iemand die zich wentelt in twee werelden, die een *ogri ai* én een winterjas draagt en Madame Jeanette tussen haar boterhammen met pindakaas smeert. Ik ben iemand met voorouders achter zich, een toekomst voor zich en een nieuwgevonden stam om zich heen. Rooted-oprichter Noor nodigt ons uit de ogen te sluiten. Nog altijd hand in hand luisteren we naar het gedicht dat ze voordraagt.

*'I look around and see my tribe,
a feeling impossible to describe.
Yes, our paths may have been derouted,
but let it not be disputed:
Together we stand rooted.'*

In de auto naar huis buitelen mijn gedachten over elkaar heen. Ik voel me moe, maar het is een levenslustig moe. Ik ben vrolijk. Ik leef. Dan, alsof de duivel ermee speelt, hoor ik op de radio de eerste akkoorden van Douwe Bob. Ik moet lachen en huilen tegelijk, draai het volume vol open en zing keihard mee.

*'Staring at the stars in the sky tonight
I am at a place where I belong
Never felt so much alive
And we shout out: this world's our home.'* 🌟

**Meer weten?
wearerooted.org**

'Ik ben de enige die zich de hele oefening lang vastklampt aan de twijfelboom'

